

HEM DE CALCULAR PER AJUDAR ELS ALTRES?

Aquesta pregunta s'ha fet molt sovint en història de la filosofia. A grans trets hi ha dues respostes possibles: la dels emotivistes, amb Hume i Rousseau al capdavant, i la dels utilitaristes, de Bentham i Mill a Peter Singer.

1. ELS EMOTIVISTES RESPONEN QUE NO:

Veus per la tele una catàstrofe en un país pobre i et sents malament i, per ajudar, et fas soci d'una ONG. Has actuat bé? Al carrer trobes un captaire i, compadint-te de la seva misèria, li dones unes monedes. Has fet bé? Un emotivista et respondrà que sí. Veure el pobre o les imatges de la dissort aliena t'ha trencat el cor i, sentint-te emocionat, has pensat que amb una petita almoina el podries ajudar una mica.

En la tradició emotivista són les passions el que mou la vida humana. La pietat, especialment, té un paper fonamental com a regulador de les relacions socials, més enllà de la justícia. Quan veiem un pobre dormint al carrer o una víctima de qualsevol catàstrofe, instintivament ens produeixen malestar, compassió, pietat. Aquest sentiment que podem descriure com la repugnància que ens produeix veure patir a algú altre, és anterior a tota reflexió. Es tracta d'un encongiment de cor espontani; la pietat està profundament gravada en tots els humans i, segons Rousseau, la compartim també amb els animals no humans.

Segons Rousseau l'home és naturalment bo i és la societat que ens torna egoistes. L'altruisme s'esfondra quan entren en joc les comparacions i el càlcul d'interessos. Llavors busquem el nostre profit malgrat que això signifiqui perjudicar els altres. Només hi ha un remei per recuperar l'home natural que la societat ha fet malbé. Hem de recuperar la nostra relació amb els sentiments, 'naturalitzant' l'home. Això no vol dir que tornem a la vida en els boscos, sinó que valorem la importància de les emocions – tant en nosaltres com en la gent que ens envolta, i tinguem cura desinteressada dels altres. En l'àmbit del feminisme això, s'ha identificat sovint amb el fet de valorar la cura de l'infant que pot tenir la mare, o la cura dels malalts.

2. ELS UTILITARISTES RESPONEN QUE SÍ:

Trobes un pobre pidolant i, compadint-te'n, li dones unes monedes. Has fet bé? Un utilitarista tindria com a mínim dubtes: ¿i si resulta el pobre malgasta aquests diners en drogues i alcohol? Li hauries fet un mal pensant fer-li un bé. No seria més útil donar els diners a una associació de beneficència per comptes de confiar-los a algú que no sé què en farà? Veus per la tele una catàstrofe en un país pobre i et sents malament. Però... i si per comptes de dir 'volem acollir' fos millor que els immigrants es quedessin al seu país reconstruint-lo per comptes de fugir a Occident? Si acollim als països del nord les persones més ben preparades dels països pobres: no estem impeding que aquests països progressin? I si acollim els més pobres: no estarem baixant els salaris dels nostres obrers?

Segons els utilitaristes una ètica digna d'aquest nom ha de ser conseqüencialista. Això vol dir que hem d'observar els efectes de les nostres accions sobre els altres i actuar maximitzant les conseqüències que tingui allò que fem té sobre la societat. El que ens ha de preocupar és si la nostra acció augmenta el benestar (la felicitat) de l'altra gent. I és més bona l'acció que resulta més eficaç sobre més gent durant més temps. La seva fórmula és: 'el màxim bé per al màxim nombre'. Bentham i Mill tendien a maliciar-se de l'empatia directa. Està bé ajudar els pobres; però és desastrós fer-ho de qualsevol manera, segons ens dicta el cor. Més aviat les nostres passions (les nostres 'manies') enterboleixen la mirada moral. Les nostres emocions han de ser filtrades per la raó. No hem d'indignar-nos, sinó mirar de ser eficaços i de reflexionar fredament, calculant racionalment què podem fer dins el que està al nostre abast.

Per a debatre:

- ✓ *Davant aquest dilema: quina de les dues opcions et sembla més adient? Per què?*
- ✓ *Si totes les decisions humanes són calculables, llavors: què ens distingeix d'una màquina?*
- ✓ *Un emotivista pot ser universalista moral ? Per què?*
- ✓ *Totes les emocions tenen conseqüències morals? Com es podria respondre a un pervers si argumenta que actua en nom de les seves emocions més íntimes?*